

aliud est quod respondeam. Britannos autem nostros doctiores, vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisi-

tione tantisper figant: ut veritas tandem aliquando inventa omnes conjecturarum nebulas sua luce discutiat.

B R I T A N N O R V M M O R E S .

Vid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogerius optimè de me meritis suis scriptis nos docere promisit, sed cum morte immatura præreptus nihil præstiterit, de antiquis ipsorum moribus hæc paucula ipsis antiquorum verbis habeto.

Britanno-
rum mores.

* lili-
guis La-
mi s.

La cum.

Esse vii.

Pugna
essedaria.

Cæsar. Utuntur Britanni nummo æreo, aut * annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatisque causa. Ex his omnibus longè sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multum à Gallica differunt consuetudine: interiores plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne vivunt: pellibusque sunt vestiti: omnes vero se Britanni luteo inficiunt: quod ceruleum effecit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu, capilloque sunt promisso, atque omni parte corporis rafa, præter caput, & labrum superius: uxores habent deni, duodenique inter se communes, & maxime fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In præliis plerumque uti consueverunt essedarii. Primo per omnes partes perequitant, & tela conjiciunt, atque ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cum se inter equitum turmas insinuarere, ex essedis desiliunt & pedites præliantur. Aurigæ interim paulum è prælio excedunt, atque ita se collocant, ut si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditem in præliis præstant, ac tantum usu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi ac præcipiti loco incitato equos sustinere, & brevi moderari, ac flectere, & per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in curvus citissime recipere consueverint. Illi etiam consulto plerumque cedunt, & cum paululum à legionibus nostros removissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prælio contendunt. Equestreis autem prælii ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc ut nunquam conferti, sed rari, magnisque intervallis præliarentur: stationesque dispositas haberent, atque alii alios deinceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.

Strabo. Britanni Gallos proceritate superant, minusque flavos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus. Magnitudinis argumentum esto, quod nos ipsi adolescentes Romæ vidimus, qui etiam semisse pedis superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo ut quidam eorum ob imperitiam caecos nullos conficiant, cum tamen lacte abundant: alii hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum utuntur multitudine, ut & Britannia.

quidam Gallorum. Urbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim dejectis ubi amplum circulum sephserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad usum quidem non longi temporis.

Cæsar item: Opidum Britanni vocant cum sylvas impeditas fossa, valloque munierint, quo incursionis hominum vitandæ causa convenire consueverunt.

Diodorus Siculus: Britanni prætorum more vitam degunt, utuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas usos in bello Trojano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, ut plurimum, habent compactas, frumenta cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit usui terentes. Moribus simplices integrique sunt, longe à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victuque vitam degunt, atque à divitum delitiis alieno. Multitudinis hominum insula plena est.

Pomponius Mela. Fert Britannia populos regesque populorum, sed sunt inculti omnes, atque ut longius à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, * ultro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter invicem infestant, maxime imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi, quæ possident. Dimicant non equitatu modo, aut pedite, verum & bigis & curribus, Gallice armatis, Corinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur.

Cornelius Tacitus. Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, seu durante originis vi; seu procurrentibus in diversa terris, positio cæli corporibus habitum dedit. In universum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione. Sermo haud multum diversus, in deposcendis periculis eadem audacia; & ubi advenere, in detrectandis eadem formido, plus tamen ferocia Britanni præferunt, ut quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intravit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim evictis evenit, ceteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quedam nationes & curru præliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur: nec aliud adversus validissimas gentes pro Romanis utilius, quam quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribusque civitatibus ad propulsandum commune periculum conventus: ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.

Alibi. Solitum Britannis fbris Deos consulere, sceminarum ductu bellare. Neque sexum in imperiis discernunt. Vnde viri docti existimant Aristotelem de Britannis loqui, ubi bellicosas gentes ultra Celtas muliebri imperio subesse scribit.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte: Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibusque arborum vivunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumera bilis copia, non gustant. Degunt in tentoriis nudi & sine calceis: utuntur communibus uxoribus, liberosque omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet, latrocinantur libentissime: militat de curribus: equos habent

Glaslo vel
viro. vi-
de pag: 11
& 15.

Polit. 2.
c. 7.